

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Ivlii Cæsaris|| Scaligeri|| Epistolæ|| &|| Orationes||

Scaliger, Julius Caesar

Lugduni Batavorum, 1600

Ivlii Cæsaris Scaligeri Oratio In luctu Avdecti Cæsaris Filii. XCVIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70455](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70455)

312 IVLII CÆSAR. SCAL.

patrem: cui dati a natura liberi sint, vt per
corum interitum ipse exitio suo fatali an-
teuertat. Tibi vero, Ferrone, cum propter
alias virtutes tuas ciuiles, admirabilemque
eruditionem, tum propter diuinam sa-
pientiam, atque animi nobilitatem, qua
verissimam colis pietatem, muneri mitto
hanc oratiunculam, vt quem liberis meis
patrem animo destinaram, si quid mihi
humanitus accidisset, particeps sis cum
veteris luctus ex recordatione illius necis
propter singularem humanitatem tuam,
atque nostram necessitudinem, tum con-
solationis ex lectione huius lucubratiun-
culæ, propter opinionem, quam ego
non satis meritis in hoc eloquentiæ ge-
nere fui semper apud te consecutus. Va-
le, Agenni, postridie calend. Iunias.

IVLII CÆSARIS SCALIGERI

ORATIO

In luctu

A VDECTI CÆSARIS

FILII. XCVIII.

Si pietatis meæ, CIVES, monumenta cre-
bra clementiore fato veterum suorum
meritorum cursum tenere potuissent, non
huiusce

huiusce nunc acerbissimæ tempestatis ap-
pulsu consilia nostra miserrime confice-
rentur. Quæ enim pericula aut piis voto-
rum nuncupationibus auertere, aut præ-
senti corporis animique vi a meorum li-
berorum ceruicibus depellere consueuis-
sem: nequaquam hoc alienissimo ætatis
meæ tempore eorum periculorum non
euenta solum sed memoriam quoque ip-
sam cogeret detestari. Heu me miserum!
Eone res recidisse, viri studiosi, vt qui om-
nes meas spes in perpetuis literarum the-
sauris reposuissem, maximum a diis im-
mortalibus beneficium putarem me con-
secutum, si hoc tanto in luctu liceret mihi
diuinæ humanæque sapientiæ obliuisci?
quemadmodum enim charissimi capitis
amissi recordatione, paulisper intermissum
malum rursus integrascit: ita si qua men-
tis remissione atrocissimi casus vestigia ob-
tegi contingat, tū me lenioris fortunæ fru-
ctum capere putem: quoniam communia
officia humanitatis, ciuilia merita, memet-
ipsum denique ex animo meo aliquando
delere valerim. Quod si hoc fatale fuit
mihi: vt cum suauitate studiorum meorum
iacturæ acerbitas mea in memoria tam pe-
nitus, tamq. pertinaci diuturnitate debeat

insidere: saltem nobis illud reliquum factum sit, Audecte filioli, vt carum literarum ornamenta non ad tuam gloriam, quæ per sese immortalis est, sed ad miserimi patris consolationem conferantur. Atque vtinam deorum immortalium consilio hæmearum reliquæ miseriarum ita subleuantur, vt iustæ doloris magnitudini elegantiore orationis apparatu respondere possem. Profecto si tuarum virtutum ingentem illam, ac plenam spem dicendo æquare non valërem, at iuuaret sane me summum esse oratorem: quoniam fuisset pater incomparabilis. verum cum neque mihi propter mœroris immanitatem, neque cupiam mortalium, ob tuam diuinitatem, tantum vnquam copiæ datum sit: quoniam felix esse non potui te viuente, gratus sim saltem interempto tibi, qui extinctum pene gentis nostræ nomen reuocatis auitis virtutibus amplissimo certissimoque omnium ciuiliū officiorum cultu cumulatissimum fueras effecturus. Quodque mihi natura ipsa negat perniciosissimi luctus oppresso mole, hoc eius iussu exequar, ingentis amoris magnitudine concitatus. Qui enim vitæ nostræ spatiis certas præscribi regiones, certosque tractus

Etus ita animaduverterem, ut hoc æui, quod
sibi ipsi in nobis aliquando defuturum est,
in succedenteis transmissum soboles con-
tinuatis interuallis componatur: omnium
meorum momenta cogitationum ad libe-
rorum meorum salutem, atque integra-
tem referenda iudicabam: & quorum
commodis nostra incommoda deberen-
tur: & in quorum vitæ præsentis sinu præ-
teritæ vitæ nostræ memoria conquiesceret.
Ac quanquam in pueruli funere maior
luctui modus adhibendus esse videbatur,
propterea quod imbecilla ætate, & nihil
eorum præstare potuerit, quibus sublatis
non sine maximo dolore careamus: & æ-
quali ingressu lucis huius ad vitia virtutes-
que propensus esse queat: ego tamen con-
tra sentio, diuinum nescio quid desidera-
re nos: quod & nostro flexu ad optima
quæque tenerum adhuc dirigi poterat, &
miserrimum hoc ipsum esse oportere exi-
stimari, cum amisimus id, quod esset
omni obtreptione maius. Eam, dij im-
mortales, ætatis innocentiam, quæ hoc,
quod maximi beneficij nomine a vobis na-
turæ nostræ exhiberi potest, huius floren-
tissimo vitæ vix degustata cursu, nullo suo
merito crudelissime spoliatur. An vero &
suz

suz

suæ duritatis conscium fatum fuisse cen-
 seamus, quod ea illum ætate rapiat, quæ
 vix sentire iniuriam, lamentari non admo-
 dum, exprobrare nullo modo possit? Qua-
 re cum neque pro re satis ego conqueri,
 neque pro pietate me quisquam valeat
 consolari, cui mœroris acerbitas, iactu-
 ræ immanitas ignota sit: neque nota esse
 queat vlli, qui pater non fuerit: qui non
 hic pater fuerit: qui non huius demum
 fuerit pater: hoc postremo pietatis meæ
 momento quæso mihi deprecari liceat il-
 lud a vobis, C I V E S, vt neque me hac in
 conuestione ambitiosum existimetis, ne-
 que pro rei magnitudine aut verba fa-
 cere, aut vultu præ me ferre aut intel-
 lectione sentire satis potuisse. Atque vt
 inde tandem doloris immensa vis ora-
 tionem meam sinat proficisci: rerum na-
 tura parens, cum mortalis huius vitæ no-
 stræ fomenta multa ac magna instituisset,
 cælos ipsos præesse voluit auctores, at-
 que moderatores vniuerso terrarum or-
 bi cæterisque elementis: in quibus tan-
 dem mens aliqua ingens atque immen-
 sa, omnia capiens, ab alio nullo capta ip-
 sa insinuaret atque immisceret sese ad ea
 constituenda, quibus omnium vices atque
 nexus

nexus inter se continuarentur. Ad quæ conficienda cum motus rationem quasi suarum functionum socium quendam adscripsisset: apposuit & locū, tamquam matricem quandam corporum, cuius ope ad ipsa munera obeunda fouerentur, atque adiuuarentur. Cui loco tantum attribuit facultatis, quantum par erat a cælo defluere: vnde omnia eius imperio atque præscripto agenda essent. Quare cum rite, tum sapienter fecere maiores nostri, qui cum viros fortes laudandos suscepissent, rati id maximum ad suarum virtutum incrementa adiumentum allaturum, a terræ sinu illo, in quo orti, in quem excepti essent, vbi primum hausissent cælum, orationes suas auspicari voluere. Cui terræ tantum esset attributum, vt & parentis sanctissimum nomen nobiscum haberet coniunctum, atque commune: quo patria diceretur: & nihil esset, quod a fortissimo viro vel dici sapienter, vel prudenter agi, vel etiam fortiter geri possit, quin illi gloriæ laudisque participatione reponeretur. Quo me igitur vertam, CIVES? vbi natus fuit AVDECTVS CÆSAR, cum locum laudem? in quo particeps factus est diuinitatis exortu suo? an vnde oriundus? erat
(hoc

(hoc enim solum verbum, me miserum, patriæ superest calamitati) generis semina commemorem : quæ occultis tractibus a priscis proavis repetita, feros etiam in nepotes radices agunt ? Gallia ne igitur dicam laudes, an Italia? At enimvero deterritus magnitudine iustæ laudationis, quæ argumenti nostri splendori apparabatur, quibus animi viribus, quibus temporis fretus spatii, cogam in angustum duarum excellentissimarum gloriam provinciarum? Quarum utroque cum fortissimos extulerit viros, vix satis tamen fortiter fecisse videntur illi, ut secundum patriæ dignitatem dimicarent. Cum multos & olim procrearint, & in præsentia non paucos alant eloquentissimos : nullius unquam oratio earum gloriæ par esse potuit. Dicam ne illas igitur eo fato ab ultimis clementis ipsis exorientis orbis comparatas atque constitutas, ut altera omnium nationum domitrix, altera dominatrix exstiterit : altera alterius victrix, altera alteri obtemperatrix. neque enim hæc ab alia vinci potuit, neque nisi ab hac illa superari. Cogitate, CIVES, atque respicite pulcherrimam, opulentissimamque Italiae partem a maioribus vestris conditam, maximas,

mas, fortissimasque Galliarum nationes a nostratibus colonis instauratas: communicatum robur: temperatam animorum vim: dispartitos mores, humanitatem, mansuetudinem. Repetatur a vobis cum veteri, tum recenti memoria virtus utriusque gentis par: constantia, fortuna, redditæ clades, recepti triumphus, vindicata libertas vltro citroque; pacatus ardor adeo, ut fatis sibi accessionis putaret factum, si æmulatoris iugum depulisset: abundeque alteri censeret imperare sese, si ei non seruiret. Quod si non solis virtutis, quemadmodum plerique sapientum, vitæ nostræ rationes putemus: vultis fortunæ, quæ appellant, bona deinceps commemorentur: vultis utriusque opulentiam, siue metalla intelligatis, siue aliarum rerum copiam, quibus vsui ac decori, quantum natura exigit, indulgemus? Equorum armenta bellatorum, vrbes ingentes, bene munitas, frequentes, bonarum artium plenissimas, amplissimos senatus, tutissimos portus? Iam ipsum vber agri latissimum, feracissimumque, ac prope aureum, in utraque simile atque æquale. Quid enim beatius campis istis prouinciæ Narbonensis? quid toto Belgio opulentius? Quid fertilius

lius

lius Liguribus Taurinis ? quid pinguius tractu illo toto, qui inter Apenninum, atque Alpes Rheticas innumeris fluminum flexibus atque anfractibus irrigatus, Eridani regis imperio parer ? Quid utraque in terra, & Gallia & Italia Venetorum angulis vberius ? ut profecto cum nominum coniunctione, quæ nomina mortalium casibus, locis illis contigerunt, natura ipsa pari conatu studiose certasse videatur. Priuatim vero quæ ciuitas olim debebatur, huic nunc nouo coelitum ciui, ea ciuitate quid amœnitas, quid pulchritudo, quid magnificentius ? Quæ enim omnium, quæ usquam extant, urbium cum VERONA, siue situm contempleris, siue cælum admireris, siue natalia putes, animorum robore, corporum dexteritate, fortitudine, splendore, simplicitate contendere ausit ? atque eius quidem excellentiam cum contempler, CIVES, video BRENNVM illum fortissimum gentis vestræ ducem, generis nostri auspiciatissimum conditorem non temere tantis exercitibus & victoribus & inuictis, præfectum fuisse. Etenim memoria repetito mirificis illum consiliis post tot, tantasque extructas vrbes, Comum, Bergomum, Cremonam, Brixiam ipsam, illas
 aliam

aliam alia de causa variis vocabulis nominasse. Tandem vero posita VERONA, eam vnam omnium dignam iudicasse, quæ de suo nomine BRENNONA dici mereretur. Nulla extat vrbium Italicarum, quæ salubriore cælo ambiatur, quæ clementiores despectet colles, effusiores subiectas planities, patentiores campos, vallium excursus viridiores. Nulla, quam æque nobilis amnis interluat. neque enim vlla est in re cum amœnissimo Athesi Tiberis conferendus, non vsus, non celeritas, non tractus huius ad illius commoditates, impetum, magnitudinem accedere potest. Ipsa vero ædificia quibus cedunt? omittamus theatrum, cuius ruinis paucorum, quæ toto orbe terræ visuntur, miraculorum non numerus modo, sed maiestas quoque merito augeatur. Spectemus tot illustrissimis pontibus domitam fluminis impotentiam, iunctamque cum Gallia Venetiam. Ibi suum in sinum ipsa vrbs media fedet, horum bellicam gloriam, horum diuinam sapientiam, quasi iustissima quædam mater recipiens, referensque in ciuibus suis, omnium gentium tum humanissimis tum fortissimis, tum etiam sapientissimis. Quod si, vt plerique putant, nobilitatis vis in belli-

X

cis,

cis exercitiis, in venationibus, in vacationibus, ab rebus vilioribus sita est: nulla, hac in parte, neque indigenarum, neque exterarum urbium cum ea comparari possit. Est ne vero quicquam, quod anteponas BENACO lacui, toto hoc ambitu terrarum, qui frequentioribus commerciis notus est nobis? Ad animi laxamenta verperpetuum, hyems pro frugibus, æstas ad messes, autumni intemperies nulla: piscium generosissimorum elegantia quædam propria, atque natiua, nobilissima oliueta, Hesperidum horti incomparabiles, vt neque ex veteris Græciæ insulis, neque ex ea, quæ postea Magna cognominata est, speciosiora poma subuehantur. Nam vini quidem excellentiam illam admirabilem hoc tanto in mœrore meo nequaquam ausim commemorare. Age vero gentis nostræ magnitudinem post Romani imperij inclinationem nulli secundam diu, saepe etiam multarum principum nationum qua oratione, quibus eloquentiæ numeris prosequi possum: quæ vetustatis suæ illustrem gloriam, incertum est obscuraritne an auxerit virtute. Nondum hæc nomina, quæ Comitum atque Marchionum circumferuntur, exorta erant: & Scaligerorum florebat imperium.

perium. Vultis annales nostros afferamus, quos rudes, atque barbaros (vt tunc ea ferebat ætas, vir bonus atque eloquens Paulus Æmilius pulcherrimis Latinitatis donauit monumentis? Hic nunc iam millesimus annus agitur, cum THEODORICVS Scaliger Alani filius in Feltriorum Montium faucibus obiecit sese Attilæ Hunnorum regi, eamque tempestatem in Altinum, cæterasque oras inferiores depulit, cuius Theodorici opera, postquam Attila in Noricum reuersus seditione militari ob agrariam diuisionem cæsus fuisset, Veronam ab illo incensam e Tridentinis accolis, nobilissimisque Euganeorum reliquis instaurauit. Concurrerant ad auctorem libertatis, salutis præsidem, pudicitia conseruatorem suum vicina nationes: quibus præsentium euasio periculorum futura securitatis opinionem faciebat. Neque enim sine aliquo numine potuisse id a mortali præstari manu, quod vniuerso pene orbi illi communem calamitatem vnus omnium sedare valuisset. Igitur neque veteres similitates, neque diuersa studia plus poterant, vt disiungerentur, quam illius viri fortuna atque sapientia, vt vnum in corpus coalescerent. tantaque

que eius auctoritas, tanta virtus exstitit, ut qui paulo antea cæteris imperare consueuissent, illi vni cederent fortunis, corporibus, animis ipsis: quos ad illud vsque tempus gessissent inuictos. Frequentiore ciuium robore constituto, atque aucto imperio, promotum pomerium est, adiecta ea tum vrbs portione, cuius regiones trans flumen ad orientem pertinent, atque ipsi subiacent colli. Itaque imperij nostri vetustatem si memoria complectare, præclarissimarum vrbiū natalibus prior est, pene omnium regnorum, quibus Europæ nationes in præsentia multæ parent, principis longe antiquior. si merita agnoscamus, cum deorum immortalium consiliis coniunctam fuisse intelligetis: qui, cum pulcherrima Italiæ parte deuastata, illi regioni velent parcere, eam pietatem cum fortissimi viri gloria communicatam voluere. Quod enim Leonis Pontificis Maximi diuina maiestate impetratum fuit a barbaro, ab Italica deinceps vastitate ut temperaret, hoc ille armorum, animique vi vicit, atque obtinuit. Mitto TREBELLII Scaligeri virtutem ne an fortunam insigniorem? Is ducentesimo circiter anno post, Vngarorum secutus arma, qui sibi illi illum belli
arti-

artibus atque opinione florentem inter duces elegerant, atque euocarant, contra Lituanos, ac Prufios, primus omnium Italarum effecit, vt Sarmatarum, Scytharumq. fuga pugnax, veriffima fuga efflet. dicam BENEDICTI superioris auspiciis non procul Adria Defiderij regis exercitum, qui Adriani Pontificis res oppugnaret, victum: eius coniuge, liberisque Carolo Magno redditis, auctorem fuiſſe continuandæ victoriæ, tum augendi triumphi, ac tandem vero funeſtiffimo bello finem imponendi? Dicam ab eodem Magno eum ſocium, atque amicum appellatum? Dicam huius nepotem ALBERTVM Taxilli regis Noricorum, qui ſoceri ſui Defiderij res vellet reſtituere, impetum tandiu retardaffe, quoad Carolus ſaluberrimo aduentu ſuo magna manu ingruentium Hunnorum reprimeret excuſiones? Dicam in tanta illius ſeculi feritate ab ea gente ciuilem tum prudentiam, tum comitatem, quæ perraro militarem impetum comitantur, non penitus abfuiſſe? Etenim NICOLAVS Scaliger, cui virtus cognomen FORTIS feciſſet, inter primos apud FRIDERICVM Barbaruſſam ſumma cum polleret & gratia & auctoritate, inuitusque eius iuſſu multa oppida pontificij iuris expugnaf-

pugnasset: victoriarum frequentiam exercitui gratulanti, memorabilem vocem illam ac vere diuinam emisit: Profecto, inquit, commilitones, vincendo perimus. Reddita postea Friderico pace, transportatoque in Syriam exercitu, Nicolai filius ALBERICVS non solum patris felicissimam, carissimamque memoriam obscurauit, sed etiam apud exercitum pene imperatoris auctoritatem. huic omnia consilia credi, ipse mature imperia capere, fortissime gerere, belli molem vniuersam sustinere. multa ille ac præclara sine magna manu sæpe, sine imperatore pleraque conficere: sine illo neque Imperator comminisci; neque vniuersus, exercitus moliri prorsus quicquam. Hic ille est Albericus, qui plustri- cius extra ordinem pugnauit, semper victor. Huius vnius virtutes satis habebamus commemorare, nisi vtriusque CANIS diuina prudentia, magnanimitas, iustitia, sanctitas ad sese meam vocaret orationem. Te vero, MASTINE Princeps, quo consilio, ac piaculo potius taciturni relinquam? cuius animi ne an fortunæ magnitudo fuerit illustrior, atque constantior, nemo facile iudicare possit. potentia certe tanta existit, ut etiam Ludouico Bauaro Imperatori fuerit formi-

formidabilis, qui cum reiectis priscis Regulis ab Italicis ciuitatibus, alios imponeret nouos, Mastini vnus vim neque experiri voluit, & vltro obtulit, quod alij neque precibus, neque armis valuerant impetrare. Te dicam NICOLAEPIC, qui atius fuisti mihi. Te pater BENEDICTE, fulgur, fulmenque belli formidabile, qui iustis præliis duodequadraginta interfuisti: plus centum excursionibus pro Friderico Austriano Imperatore, aut pro Vngarorum rege optimo, atque fortissimo Matthia, aduersus Illyrios, aut Turcas præfectus fuisti. Certamine singulari ter ex ferocissima Othomanorum gente cum opimis spoliis florenti ætate victor rediisti. Proh Dei atque hominum fidem, vbi ea omnia sunt nunc, AVDECTE fili? vbinam sunt semina ista ipsa, quæ in te quasi diuinitus subacta solo ad clarissimas illas fruges mandabantur? Ea vero cum interitu incercepta sint nobis tuo. quid aliud dicam miser, nisi nos hæc desiderare nunc, quæ olim fueramus admiraturi illorum morte, siue ea naturæ imperio affecti fuissent, siue quam pro reipublice salute cepissent. Carebamus fructu tantarum virtutum, nisi quem eorum exemplo nobis multa cura atque perspectione parabamus.

bamus. Memoria enim illa tanto erat iucundior, cuius lux etiam post extincti corporis cineres fulgeret. At in te, filiule mi, cum ille splendor sero reluxisset, celerrime extinctus esset, & illorum memoriam ingratham & tui miserabilem fecisti mihi. Quanquam non ego te potius in tuorum maiorum recordatione censeo laudandum, quam eorum fatum in tui spe fuisse instaurandum: cuius olim opera, quorum corpora essent deleta morte, eorum nomen in deorum immortalium sempiterna consilia reponendum fuit. Mirabatur natura stupida vires suas: suæque potentiae magnitudinem pleno quasi in speculo contemplabatur. Abstinebat illa siue oblectatione tam perfecti operis, siue metu: quippe quæ tantam ad molem si semel corruisset, restituendam sese imparem vereretur. Cum ecce de improviso in luctus non tam presentibus rebus meis, quam vniuersi orbis expectationi oblatus est: pro qua spe, nihil præter infelicissimam memoriam illius diuinitatis, nihil nisi mæror orbitatis, futuræ solitudinis miserrima cogitatio relicta est mihi. Ergo quid agam primum? aut quid non agam potius? lugeam ne orbos penates meos, accisas spes poster-

posttutatis, intercepta commoda senectutis: an diuini pueri obitum, absentiamque perpetuo aliquo consecrem colamque monumento? ut quoniam quod ei maximum dari poterat a patre, a me accepisset, ut viveret: hoc cum ab eo sublatum est, quoquo sane possim officio, ac potius pietate resarciam. Fuit hoc in more positum, CIVES, ut in funeribus viri fortes laudarentur: quo eorum iustitiam, temperantiam, fortitudinem, pro exemplo imitandam aliis proponeremus, verum nulla pene vnquam tam solida in quopiam virtus fuit, quin aliqua vitiorum affinitate fuerit adumbrata. Neque enim fuit hoc vlllo, quod equidem sciam, tempore comparatum, ut vni cuiuspiam vniuersa sint attributa, quæ sua cuiusque factorum certa lege, certisque portionibus ascribenda essent. Dispertitæ virtutes aliæ alij occultis vitiis non nihil vacui sæpenu-mero reliquere. Quanto magis ætas ista aurea laudanda est, in qua puritatis, atque simplicitatis modus, species, flos ipse enitescit? Nonne iustitiæ pars est, nulli facere iniuriam? At ea iniuriæ obnoxia, nulli rei formidini est. Quid temperantius, quam ab alienis manus abstinere? Hæc nihil tollit. Quid frugalius, quam victus simplicitate

contineri? Hæc, præter lac, quid petit? Quid sapientius, quam bene monenti parere? Hac facilius, lenius, flexibilius nihil. Quid Deo similius, quam innocentia? Hæc hoc cognomen vel sola vindicat. Erat ille in hac ætate omnibus mortalibus communi, quæ aditus vtriusque fortunæ quidam est. At ea in ætate ita agebat, illi ut imperare posse videretur. Risus iucundus, sed non effusus, prudentiam lenitate conditam pollicebatur: obtutus grauis, ac virilis, frons regia. Iam osculum illud diuinum, modicum, pusillum, verissimum, præsentissimumque signum temperatæ atque prudentis orationis: iam tempora caua auitam sapientiam promittebant: modicellæ aures, humanitatem. iam tota facies castra meditabatur: sed illa prisca, frugi, composita disciplina militari. Iam ad armorum fulgorem quæ exhilaratio? quæ latitiæ? quæ exultatio? Iuro vobis, CIVES, per miseras meas, cum clangentes tubas ad explorandam animi firmitatem semel atque iterum admoueri iussissem, vltro in earum sinum ac fauces manusculas inseruisse. Tantum abfuit, vt deterreretur. Si quis esset (vti fit) obortus fletus, non cibo, non crepundiis, non munusculis aliis potius,

tius, quam venaticorum canum interuentu sedabatur. Munditiarum vero aut præses, aut certe comes futurus fuit. Est in eâ atate, quod a fœtus primordiis excrementa concepta perpellat ad cutem. Ergo neque nutricis operam, neque medicorum manus quicquam moratus, vltro ipse quoquo posset aggressus modo exscindebat, neque futurum dolorem veritus, neque vrgentem curans; sanguine suo fluente nihilo factus commotior. Sunt hæc parua: sunt, fateor, tanto quæ in cœtu hominum commemorantur. Cæterum, o CIVES, omnium virtutum modica initio species, per pusilla semina omnia sunt: quæ vel in vobis ipsis dedere specimen tanti decoris, quantum in fortissimis ciuibus dii immortales esse voluere. Sed milites viros etiam fortes atque audaces refugere dolorem ipsemet hisce oculis vidi. Ille contemnebat. Sed audio etiam philosophorum nomine dignatos, qui summum malum ponerent in dolore. Ille irridebat. Denique natura plene præstare non poterat, quod in eo pollicebatur. Sed enim aut mentiendum erat ei: aut nos promisso viro defraudandi. Quæ si a mœroris mei impotentia redarguatur, respondeat, opinor, satis fecisse sese: si, quantum

rum

tum potuit, effecerat. Quid enim, inquiet, amplius dedissem? putasne veram ad frugem tanta semina peruenire potuisse? Infantem luges: at vir mortuus est. Fatum in eum grassatum est, cui prouidendum mature fuit, ne ab illo diuini animi libertate superaretur. O peruersum fatum, atque inuidum, atque inhumanum. Aut moderatius cœpisses, aut fidelius perfecisses. Nunc uti demolirere, pulcherrimum ædificium extruxisti? Quod si de rebus humanis sublatus nullius præterea mortalis indiget testimonij; quid mihi misero restat aliud, quam illius memoria, sed & sola & soli? Qui siue improbus futurus fuerat: hoc ipsum doleam necesse est, exprobrari ab illo posse fati ipsis, ab iis sese eum factum, qui emendationis indigeret: si bonus, quis me, amisso tanto naturæ pignore, tanto in desiderio consolabitur? Dicent finiti labores morte, tum carcerem, exilium, infamiam, ignominiam, ægritudinem, egestatem. Præclarum vero mortis opus, si exitio ipso demum incommoda sunt leuanda, maioreque miseria definas miser esse. Animæ carcerem appellant corpus hoc: cuius angustiis atque vinculis exoluti animi expetitam in libertatem vindicentur.

centur. Verum istorum hominum laudanda sapientia est: qui euentus nostrarum miseriarum solent vocabulorum lenitate mitigare. At mihi opificis æterni consilium nimis stulte damnare videntur, qui primis incunabulis mortem felicem arbitrantur. Qui igitur constabit orbis? etiam ne hæc vitæ alia super alia addita spatia pro damno habeantur? Quid? ne nascamur quidem: ipsæ animæ formatae statim, ne corpus, vnde aliquando eximendæ sunt, subeant, in patriam illam illico subuolent sempiternam? An & corpus nostrum hoc diuina structura concretum, atque temperatione modulatum, supplicij loco datum nobis dicent? etiamne merendum nobis est hoc ære felicitatis, quam vos maturam mortem appellatis? Ac quanquam omnis vita nostra labor esse quidem atque adeo incerto beneficio possideri precario videatur: est tamen dei ius quoddam, quo qui nondum potitus est, miserorum loco habeatur. Nihil enim dissimilius Deo intelligitur, quam id, quod nunquam fuit. Qui Deus si incorruptum atque perpetuum æuum agitare creditur: iactura est profecto illius diuinitatis, non diu existisse. Scio illum ego hu-
manis

manis

manis exemptum calamitatibus, id iter instituisse raptum: quod iter, si optio data esset, ultro fuerat suscepturus. Illius florentissimi animi vim atq. virtutem eo reuertisse, unde Dei Opt. Max. manu emissa esset: ab immortalitate exceptam de illa præclara, atque ineffabili specula nostratia hæc omnia pusilla atque imbecilla despectare. Non igitur eum in me fleo, sed me in illo, cuius equidem casu concidi. Me me, inquam, fleo, CIVES, noua mortis confectum lege, alieno interitu interemptum. Ego in illo viuebam: in illo interi; in cuius vitæ spatio me ipsum humanis legibus interceptum futurum speraram, porro vt viuere contenderem. Heu frustra. Ipsa nanque fata, quo vtrunque prosternerent, alterum deiicere satis habuere. At quo modo? quæ præcesserat denunciatio a diis immortalibus, quod humana conditione contingere solet, vt imminetia pericula caueamus? præuenit calamitas nuncium, præuertit metum, occupauit prudentiam, extinxit consilia: quibus casus isti euitari consueuere; vt non expectatum dolorem amentissimus æquaret stupor. Quemnam igitur æquanimitatis portum pararim mihi? Quod finxerim profugium? cui tam vasta tempestas tam

repen-

repente exstitit, ut per sese miserum naufragium omnium miserrimum fecerit. O dii immortales! Vbi ego tantum suscepi flagitij? quam in me admisi culpam? quid tantum illo deliqui die, quo me alienum scelus atque vxcordia sæuissimo nuncio exanimauit? Ac nihil ille, fateor, amisit: qui nunc nihil potest amittere. Magnum enim ius adeptus est firmissimæ libertatis: qui omnia nunc infra sese despectat, aut possidet, aut contemnit, aut miseratur. Ego alia ratione, illum cum amisi, nihil præterea possum amittere: cui nihil, ac ne meipsum quidem quicquam reliqui factum sit. O me infelicem! quippe neque aliena, neque mea iam mihi vita vlli vsui futura est. An vero ius suum mors ita voluit non persequi, sed prorogare, ut bis me alieno scilicet semel nunc, atq. meo iterum olim fato posset interficere? Atque equidem quanquam meipsum ita censeo constituendum, atque confirmandum, ut nequaquam sordidiorum more dolori mollius cedam: nolo tamen non hæere mihi memoriam amissorum viscerum meorum: siue quod illa fuerunt mea, qui est communis omnium animantium sensus, ac dulcissima naturæ commendatio: siue

ut,

vt, quo possim modo, fatorum vlciscar crudelitatem, quæ cum eius corpus ademerunt mihi, speciem saltem relinquunt, vel inuita. Et quoniam illius vitæ officia sua, nostra cum fortuna non licuit cumulare, non deseret me voluntas hæc, quæ fortunam nostram ad illius interitum adiungat. Hoc demum solatij contra raptores habeam, quod cum neque ex natura rerum amplius possint tollere: & suas vires in illo exhaustas mœreant: si de meo animo etiam hoc cum doloris maximo sensu nequeant abolere. Erit enim hic ipse animus excindendus illis, vt prorsus penitusque diuinum in caput illud potuisse videantur. Ergo quærendæ opes fuerunt mihi, ambiendæ amicitia, capiendi magistratus, suscipienda ingrediendaque ratio tantorum studiorum, quibus olim non possem frui, cum me mihi ipsi carendum esset tandem? Mene tibi spes meas fingere, charissime filii mi? Mene tibi destinare cogitationes? Mene parare tibi in literis locum, quo me anteverteres? in re bellica statuere sedem, qua maiores illos tuos antecesses? At tu nunc contra miser hoc in vitæ curriculo secutus es illos, nos antecessisti. Antecederes vtinã, non raperere. Fraudasti infelicissimi patris genium,

genium, turpasti caniciem, attriuiſti vitam, qui fortiter aliquando mori poteras, morte ipſa tibi parere immortalitatem, mortem immaturam paſſus es tuam ipſe; meam mihi ſeram, ſeipſam vt maturaret, effeciſti. Si te hoc manebat fatum: neque vlla aut vi aut prudentia humana vel retundi, vel corrigi poterat: tanto minus tolerabile iudicetur, quod & aſperum eſt, & fuit inexorabile. O vere crudeliſſimum fatum! quibus te armis arcere, quibus beneficiis poteram delinire? quibus nunc infectationibus vlcifci fruſtra? Quid agam? quid commiſcar? Quænam hæcenus decurſa vitæ huius interualla reſpicere mens mea poſſit? quid in illis vſquam boni vel ab ipſo lucis huius ingreſſu vltimo recordari, cuius comparatione cum hoc tanto caſu incunda ſit mihi ratio conſolationis? O fors fortuna! vincamne te ſponte mea morte dolorem delens? atque vt ne ſuperſis tu, ego deſim potius? an exuam pietatem meam obliuione pertinaci, vt tuam quoque impotentiam euadam? Audebis ergo etiam id obii- cere mihi, ingratum animum eſſe meum, qui id fleam, quod ademeris: quam pro eo habeam gratiam, quod dediſſes? ergone vt poſſes lædere, gratificaſti? vofne datis be-
neficium,

338 IULII CÆSAR. SCAL.
beneficium, vt interficere possitis? an specio-
sius illud fuit tibi, cum maluisti potenter,
quam misericorditer agere? At enimvero
in nulla potentia quicquam turpius existi-
mandum est, quam metui velle etiam
ab innocentibus. Hoc fortasse excusemus
te, non abstulisse quem nondum dederas.
etenim, crudelis, neque dederas, neque
non dederas, quem ostendis tantum, non
dedisti. Iam ego abs te non repeto filium
pater: naturæ leges de te repeto. Da il-
li vitæ spatia, cui vitam dedisset illa: da
pignoris vsum patri, cui illa pignus obtu-
lisset. Quare protulisti, nisi vt illuderet?
quid mihi poteras mali dare, si bonum
illud non dedisses? Ego te, crudelis Fors,
sic appello liber. Ille abs te per vim raptus,
sine te sic alloquatur: Quid me reuocas
improba, quem nondum emisisti? Num
si mortalem me feceras, etiam qui non-
dum exstitissem, extingueres? Nam te
quæ repulit pœnitentia? Quid egi, cum
hoc supplicio tibi videor dignus, quod ca-
rere vitâ nuncupant? Audio enim vitam
esse nescio quam: eam tu tribuendo, si be-
neficij in loco ponis: auferendo, quid tibi
nominis impones? Anne & hocce legibus
vestris sancitum est, vt qui innocentem in-
terficit,

terficit, non sit nocens ipse? Erit ne tandem apud te, quo cadam, cui non fuit ubi confisterem? non hanc petebam vacationem, non hanc immortalitatem. vsuram temporis cedo mihi, quam etiam scelestissimis concedebas ultro, uti fierent deteriores. Etiam ne nascenti mihi vitæ auspicia fletum esse voluisti, ut eius esset futurus hæres pater? His te appellat aureus puellus ille. Responde illi fera, quæ amentia mea non potes exsaturari. A me crebris diuturnisque appetito calamitatibus, iactato tempestatibus, oppresso ruinis, te ipsam irrisam, spretam, contemptam, victam, conculcatam sæpenumero vidisti, despectam semper doluisti. Credo, te magno animo, sed maiore infamia vltima es. Ecce, si pro supplicio, superstiti relictum est hoc minus dimidio vitæ mihi: quare multo boni viri bene de hominum vitæ meriti consimiles atque pares pœnas luunt? Proh Dei atque hominum fidem, qua portione mecum decidisti? Ego cum tota spes mea, mei maxima perierit pars, non putem faciundum, uti totum tempus hoc, quod illius vitæ iure ac merito attributum decuit, diuinæ eius memoriæ saltem transmittamus? Equidem aliquando meminisse vi-

deor sapientem sententiam fuisse publicis mortalium receptam iudiciis, atque consensionibus approbatam, sociale animal esse hominem. Coetuum, consiliorumque ciuiliū cetta profecto pars est. Quanto igitur magis homo idem familiæ suæ caput censeatur: cuius corporis membrum si amittat, non iam ciuilis societatis solum, sed hominis etiam partem perdere videatur? iam miser sentio maximarum fortunarum esse non posse iacturam parua: neque iudicari felicem decere quemquam, qui non idem beatissima quæque valeat amittere. Audio Catonem virum fortem, audio Anaxagoram acceptis nuntiis de morte liberorum, illum publici muneris, hunc pristini vultus nihil immutasse. Diuinos profecto viros. Sed quis nostrum inexplorato insciens affirmare ausit, tantum eos cepisse detrimenti, atque nos? Ac tametsi sua cuique damna pro opinione maxima sunt, atque grauissima: erant illi tamen tales tantique, vt cum magnitudinem suam contemplarentur, aliorum despiciere paruitatem possent. Ego contra, certo scio, naturæ factam iniuriam: quæ si nostrum altero carere debuit, illum miserit potius, me ei impare atque inutili retento.

tento. Quanquam non video, viri isti, qui pro Repub. nihil non auderent, facerent, molirentur, quo animo Reipub. ipsius saltem non dolerent vicem. Sciebas, inquires, te mortalē genuisse. at speraras eam mortem suam Reipub. debitum persoluturam. Audiant Lacænam illam viraginem: cuius vox illa immortalis facta est: iccirco, quia filij vitam patriæ suæ firmitati consecrasset. At o philosophorum istorum inania nomina: durissimorum hominum rusticam asperitatem! Satis fit vobis hominem exuisse: satis fit naturæ vim attulisse: eius leges perripisse, refixisse: eam ipsam interfecisse: etiamne eius spolia in aliis detrahere, etiamne in animo meo lenissimo atque humanissimo eius naturæ spolia legere paratis? At quanti tandem putatis esse vestros, vos? esse vero totos vestros? nihil ne humanitatis neque aliis impertiri, neque retinere vobis? Illud igitur liceat ad hunc modum iactitare. Liberorum meorum, quorum vitam mortalitati meæ substituissem, mors mihi non fuit gravis. Eam ego animo tuli forti. O hominem ferreum potius, quam fortem! Quid sibi volunt aliud lacrymæ nostræ, hoc est, humanæ, quam testimonij locum? Mollis esse animi dices.

342 IULII CÆSAR. SCAL.
nos tuum ferum. Fractum obiicies: agnos-
cimus ciuilem. Non est imbecilli, sed le-
nis: non abiecti a fortuna, sed in fortunam
erecti: quæ hoc sane modo sentiat, cui
fecerit iniuriam. Etenim istæ grauitatis par-
tes, quarum artibus ab ipsa natura sum im-
butus, non committam, vt ab alio magis,
quam a me agantur liberaliter. Hanc ve-
ro lenitatis personam, quam mihi imposuit
necessitas, etsi inter mortales casus sæpenu-
mero quasi spectator in aliis pie admodum
contemplatus sum, in me tamen expertus
sensi, quam recte me in officio pietatis de-
buit continere. At enim uero hoc sic aiunt:
quod mutari nequeat, æquiore animo su-
stinendum. Quid ni? Hoc equidem ago.
Nam quid inique a me perpetrari visum
est vobis, C I V E S? Profecto neque mor-
tem consciui mihi, & tamen non defuit
impetus: neque amicorum officiis, quo-
ad licuit, defui. Et alienato animo con-
sternatum me mihi suffuratus fuerat do-
lor: neque destiti miserrimam parentem
composito vultu consolari. Et erat illud
quoque quod dolerem magis: cum ego
illius mœrorem quoque flerem siccis qui-
dem oculis, sed inuitis, intima animi vul-
nera illa dissimulantibus, tâto acriore acer-
bitate,

bitate, quod suppudebat me ab illa patrij
animi propensione superari. Age vero quid,
quantumque tandem istis in cordibus ho-
minum, qui seipfos fortes vocant, æqui-
tatis est? Abiiciam scilicet intellectio-
nis sensum: vt eodem loco penes me sint &
liberi, & ignoti? O CIVES, CIVES, nemo isto-
rum amentium, qui hanc siliceam sapien-
tiam nobis venditant, nemo adducet, vt
credamus, cuius mortem non doluerint,
eius vitam adamasse. Quid enim potuerit
tantorum bonorum cumulus esse iucun-
dus, cui non fuerit molesta decessio? Eo-
rum pietas, si inter viuentes nunquam vi-
xit, inter vita functos quibus artibus reui-
uiscet? Et repeto sæpenumero, CIVES, na-
turæ nostræ semina atque radices: quarum
satu cum liberorum nostrorum genio ani-
mus noster commiscetur ita, vt pene vnus
fiat: atque illo disturbato, nos non con-
cutiamur? Tum autem siue mihi, quod
perit, genuerim, doleam: siue Reipubli-
cæ, eiusdem causâ non doleam? Alit ni-
mirum dolorẽ hunc misera solitudo mea.
At hic illi insidiatur, totamque de impro-
uiso occupat: neque vsquam permittit, vt
obliuiscatur sui. Admonet enim aliarum
rerum frequentia, quantum abest: sentio

tum miser inter omnia non omnia esse:
atque ita incenditur desiderium quæsitæ
rei, nec inuentæ. Quare quo me vertam
CIVES? quo me vero tandem vertam? si ne-
que in vestrum luce versari per dolorem
licet mihi, id quod est acerbissimum viro
bene instituto: neque per istos, qui sese
nominant philosophos, in solitudine age-
re, quod est miserrimum homini soli. O
miserrimam luctantem conculcati animi mei
cum fortuna! O miseriolem, cum seipso,
si hoc quoque secum habeat depugnand-
um, ne amare liceat id, cuius causa mor-
talem ipse hanc adamabat vitam. Fau-
endumne tyrannidi crudelissimorum fato-
rum? cui inuito malefecerint, iis ego ut
libens paream? liberos sustulerunt: atque
auferent charitatem? O quis me antea tot
inuietum monstris, nunc vero fortunæ
obiectu a priore constantiæ cursu retarda-
tum, animo fractum, mente exutum re-
stituat in pristinam sedem consiliorum
meorum: quibus & mihi, & aliis vir esse
meminissem? Ea siquidem animi mei com-
motio, is teterrimus cruciatus cietur ex
contemplatione maximi ac repentini ex-
cidij familiæ nostræ: cuius vis, dignitas, ma-
restas illo sublato stare non potest: quo in-
columi

columi non poterat labefactari. At nihil illi iam absenti profunt dolores mei. At prodest mihi memoriæ meæ libertas, amissarum rerum mearum aliquam saltem visionem speciemque retinendi. Nam profecto cum bis tum vere filiolum amissurus sum miser, si iterum meis cum lacrymis eius recordatio deleatur. Etenim fortunæ seruum si fuit corpus illud: quod reliquum est; animus sane meus in dolorem liber esto. Saltem hoc liceat scire mihi, me miserum esse. Esse profecto videtur aliquid voluptatis sentire mala sua: neque aut præteruehi cordis quasi auribus obseratis, aut præbere sese otiosum infelicitatis suæ spectatorem. Dissimulabo me esse miserum; & fortis ero? Imo vero contra, hoc ipsum aperto vultu asserendum est, id uti sumus, quod de sese iactant isti, qui mala sua volunt ignorare. Alam infelicitatē meam? at augebo fortitudinem. Nimis enim angustus animus est, qui miseras suas capere non potest. Quamnam ego adhibebo contumaciam, aut quos tandem spiritus libertatis: siue ab amentia proficiscantur, siue ab animi magnitudine inducantur aduersus tot terrores inuectæ solitudinis, ob quos adhuc in metu sum: ne nō satis queam

Y 5

intel-

intelligere summam mearum miseriarum: cum quibus nullæ vnquam hostiles impressiones conferri potuerunt? Neq. enim exilium hoc fatale nostrum quicquam abstulit viro forti. Quippe in eo non corporum extinctionem, sed communem omnibus mortalibus locorum commutationem esse intelligimus. At in filioli mei nece, ne debita quidem olim mors allata est mihi, qua luctuosissimi casus perceptio tolleretur. Allatus est & ille cumulus solationum satis officiose ab amicis: omnia esse mortalia: omnia caduca: alia medio in cursu intercidere, atque intercipi, alia mature tolli: nihil non suo fini occidere: terrarum oras immutari: alibi admitti maria, alibi enatis insulis, scopulisve coerceri. Exsalarum rupium vitia ac vetustates, tum ipsorum fluuiorum mortes narrant. His illi argumentis aggressi mœrorem meum expugnare, humanitatis officia exhaustere: sapientiæ haud ita multum ostenderunt. Quis enim erit iste amor mei mihi, cui aliena mala afferant fortunæ meæ commutationem? aduersis aliorum flatibus res meas habeam secundiores? aliorum ego vt casibus erectus stem? at quæ alia belluarum immanitas est? quippe earum commoda nulla

sine

sine aliena noxa , atque adeo ex incommodis capi queant. Ah quanto id satius mihi curandum sit (vt aliquam humanitatis faciem mœstissimo in animo meo tueamur) si illorum potius vna mecum doceam vicem, quam prætercurram doloré meum, propterea quod eius momenta cum publico naturæ luctu sint coniuncta ? Atque istos, cum hæc præclara dicta fortiter profitentur, sane tum extra fortunæ telorum iactum deprehendas. Qui simulatque increpuit illius armorum fulgor, nimirum istius mirificæ sapientiæ artes conticescunt. Omittite me, optimi CIVES, ommittite hisce rationibus consolari. Remedia hæc irritant vulneris prauitatem. Quæ enim ad constituendum animum meum apparabantur, ea illum quam vehementissime exacerbant. Quæ nanque doloris faces a tanta lacrymarum vi extingui non potuere, ab istis vocibus etiam atque etiam ventilantur. Ac tametsi vel maximarum miseriorum memoriam componere tempus solet: mihi tamen qua ratione modum potest imponere fletus, cui flendi causam, quæ omnem modum exuperarit, dedit? Ergo hic lacrymarum æstus, qui calore pietatis efferuescit, apud me vnquam senescere, cum

cum

cum vitæ iucunditate in gratiam reuertere
 vnquam poterit? verum vnum id restat mi-
 hi, vt hac conditione fruam: in qua mortis
 contumelias, quas in aliena iniuria dete-
 stor, vt hostes, in meis malis implorem, vt
 remedia. Iam iam animo meo, charissime
 fili mi, neque superest quid pro me dicam:
 neque quid pro te conquerar reliquum vi-
 deo. Parentatum est enim manibus tuis
 non pecudum sanguine, sed acerbissimo in-
 teritu consiliorum meorum. Vos Deos im-
 mortales appello, si hoc vestro numine
 commissum est: hoc vos si commenti estis,
 vt me perderetis: agite & hunc integrum
 de me triumphum, quem equidem non
 nescire videor, quare tantopere despiciatur
 habeatis. minus enim gloriæ minori e fa-
 cinore estis reportaturi. Quo me confe-
 ram? quo confugiam, CIVES? quid implorē?
 Quæ spes, vt velim viuere, me teneat am-
 plius debilitatum, desertum, desolatum,
 deiectum, oppressum? Cuius in sinum
 acerbissimi doloris fomenta, atrocissimæ
 fortunæ iniuriam, immanissimæ calamita-
 tis memoriam deponam? Temporis ne?
 At eius perfidia nota est nobis, siue ipsum
 sese nolenti atque inuito addidit mihi, si-
 ue filiolo meo subtraxit nec opinanti. De-
 ponam

ponam in amicorum consolatione? At qui
vulneri medeantur, cuius non notam ha-
beant immanitatem? In meane sapientia?
at in homine mortali quæ vnquam inuen-
ta est? & si in vlllo est vsquam, ipsa cum pie-
tate humanis in animis nonne conspirare
debet? Quanquam te, Audecte fili, extra
huius miseræ positum regiones spero cœ-
litus haurire fletum miserrimi parentis.
Quo cum fletu quoniam suauissimam tui
consuetudinem Fors improba commuta-
uit! non committet pater, vt breuius sit
mœroris sui tempus quam tuæ vitæ spa-
tium sperarat. Heu spes inanes nostras:
Heu falsas spes! Heu interemptas cogita-
tiones! Nam quid ego misertimæ dicam
matri? neque medicamentis morbū tuum
neque animi robore periculum depellere
valuisse: neque pro iure humano, pro ci-
uili, pro patrio iure satis doluisse? Quid ego
germano fratri tuo lectissimo puero refe-
ram, vbi sis? quem ille de me identidem ro-
gitando reposcet, scio. Narrari iubebit,
quid te factum sit. Quid ei dicam? reui-
samne penates meos? At illi suam lugent
orbitatem. Confugiamne ad templa deo-
rum immortalium? At eorum inuidia le-
uari nullo modo potest. Amplius ne ad

ædos

ades reuertar meas? At illæ filioli mei ma-
 dent sanguine. Hauriam ego præterea in
 illis spiritum, vbi ille amisit suum? etiamne
 hoc os funestum, atque impudens osten-
 tem cœlo, testerque viuendo, esse aliquid,
 quod plus quam tu, placuerit patri? Non
 placet hæc vita, fili mi: neq. enim ea fru-
 dum est importuno seni: qua ætas ista p-
 ra defraudata fuit. Quid te ego hic exspe-
 cto? aut quid me tu expectas tandiu, ne-
 que nunc protinus amplecteris? Quid na-
 turæ imploras fidem, quæ me iure suo de-
 stinabat eo, quo tu per iniuriam es detru-
 sus? Postulemne, vti descendas huc, vbi
 me retineas? aut vnde me tecum auellas,
 atque abstrahas ab iniuria sceleratissimæ
 immanitatis: quæ in te summam poten-
 tiam voluit experiri. O insignem mortis,
 o barbaram feritatem! cuius impetum ne-
 que ille innocens potuit deprecari, neque
 ego nocens adipisci. Cedam præsentis fu-
 rori tuo, quæ naturæ iura dissoluisti. Ce-
 dam tibi ciuium frequentia, quæ tam diræ
 solitudinis iugum imposuisti mihi. Cedam
 ciuilis nitore cultus, quæ perpetuo luctu
 animi mei splendorem extinxisti. Cedam
 vita hac, qua me in liberorum meorum
 ruinis obrutum exuisti. Vos vero felices
 auorum

auorum animæ, recipite nepotulum in sanctissimum illum vestrum regium senatum. Augete istic diuinum illud cōcilium: cuius magnitudinē ipse in terris fecerat inuidiosam. At vos recepti sedibus patriis manes, noui ciues cœlites: tu sanctissima animula, cuius in sinu senectus nostra debuit conquiescere: aspice orbem parentem, sordidatum, confectum, amentem, sibi omnia, suæ viuacitati dira omnia imprecantem. Aspice turpatam perpetuo fletu, atque insolita illuue caniciem: pertinaces annos incubantes alieno vitæ curriculo, id est, tuo: neque ignosce desertori. Repete a me inutiles dies hos, qui concisæ isti ætatu- læ iure optimo adiungendi erant. Vos vero, pij CIVES, hoc vnum postremum concedite saltem: ne omnia simul mihi ablata esse videantur, vt qui interempto filiolo ingratus, insolens, importunus superstes sum, mihi mœror atque luctus sit superstes. Profecto lacrymæ tollantur, gemitus, lamentationes: siue hoc temporis imperio, siue alterius fortunæ iussu: lugendi tamen mihi erit perpetua caussa atque sempiterna.

IULII